

К. е. н. Дем'янюк А. В.

Тернопільський національний економічний університет, Україна

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Зі здобуттям незалежності України відбуваються історичні зміни, пов'язані з переходом від централізованої планової до ринкової економіки. Такі трансформаційні процеси неминучі, оскільки тільки закладання демократичних засад та здійснення ринкових перетворень можуть сформувати основу для економічного зростання країни. З огляду на сьогоденну ситуацію у нашій державі, модель бюджетного процесу на засадах демократії та ринкових відносин є найкращою альтернативою у виборі шляху стратегічного економічного розвитку регіону.

На наш погляд, в сучасних умовах державотворення набуває актуальності дослідження питання бюджетного процесу на регіональному рівні. З огляду на це пропонуємо розглядати бюджетний процес на регіональному рівні як визначені на загальнодержавному рівні та скоординовані між рівнями бюджетної системи, законодавчо регламентовані системи забезпечення, технології, процедури, стадії складання та розгляду проектів місцевих бюджетів, їхнє затвердження, виконання і внесення до них змін, підготовки, розгляду та затвердження звітів про виконання з урахуванням потреб соціально-економічного розвитку регіону.

Результатом здійснення процедур бюджетного процесу повинно бути забезпечення суспільними благами громадян незалежно від місця проживання в межах однієї держави. Концепція суспільних благ в сучасних умовах демократичних та ринкових трансформацій виокремлюється у необхідний та важливий сегмент стратегічного розвитку України. Безперечним важелем стабільності економіки і гарантом становлення суспільного добробуту слугує визначення рівня забезпеченості суспільними благами на регіональному рівні, зокрема, та в державі, загалом.

Із розвитком інституту місцевого самоврядування в Україні, відповідно до демократичних та ринкових трансформацій, забезпечення суспільних благ на регіональному рівні відображає всі позитивні й негативні аспекти процесу децентралізації державних фінансів. В умовах ринкової економіки виникає загроза з приводу того, що ринкові структури не можуть забезпечити ряд суспільних потреб, але демократичні умови розвитку суспільства гарантують неподільні вигоди користування суспільними благами.

В умовах децентралізації бюджетних відносин особливо актуальним постає виокремлення такого поняття, як суспільні блага регіонального значення. Таким чином, до них доцільно віднести суспільні послуги, вигоди неконкурентного характеру яких визначені тільки для частини населення держави, що живе в межах визначеної території. Варто очікувати, що такі товари і послуги будуть найбільш ефективно забезпечені на рівні місцевої влади. Головна перевага регіонального забезпечення та фінансування суспільних послуг полягає в тому, що це дає змогу забезпечувати широкий перелік уподобань і вимог на послуги відповідно до місцевих змін у моделях попиту та фінансових можливостей.

Важливим питанням організації бюджетного процесу на регіональному рівні є збалансованість місцевих бюджетів. Принцип збалансованості бюджетів у нашій державі передбачає, що повноваження на здійснення видатків мають відповідати обсягу доходів бюджету на відповідний період, що визначено Бюджетним кодексом України. Таким чином, першочергова мета збалансованості місцевих бюджетів України – це забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків з місцевих бюджетів та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень.

З метою збалансованості місцевих бюджетів України у Бюджетному кодексі здійснено спробу запровадити основні норми й положення щодо реформування міжбюджетних відносин на засадах економічної ефективності, соціальної справедливості, бюджетної необхідності та відповідальності за прийняття рішень.

Слід зазначити, що за основу розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетів взято, насамперед розподіл видатків. Основні зміни відбулись на рівні « область–район », « місто–село та селище », що забезпечило чітке розмежування видатків між усіма рівнями бюджетів і дало змогу сформувати базу для обрахунку трансфертів, яку стало можливо розраховувати за формульним методом. На сучасному етапі модернізації місцевих бюджетів України згідно Концепції реформування місцевих бюджетів визначено такі напрямки її здійснення:

- підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами;
- удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;
- запровадження планування показників місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;
- поглиблення інвестиційної складової місцевих бюджетів;
- забезпечення ефективності організації бюджетного процесу та здійснення контролю на усіх його стадіях і посилення відповідальності за порушення бюджетного законодавства;
- підвищення рівня прозорості процедур бюджетного процесу з метою забезпечення демократичних засад державотворення.

Необхідно враховувати формування демократичних та розвиток ринкових засад господарювання у забезпеченні збалансованості бюджетної системи загалом та проведення реформ у бюджетній та інших сферах діяльності у процесі здійснення реконструкції бюджетного процесу на регіональному рівні, що передбачає розвиток фінансової незалежності місцевого самоврядування з чітким розподілом бюджетних ресурсів та здійснюваних повноважень. Поглиблення процесу бюджетної децентралізації в Україні з метою соціально-економічного розвитку регіону передбачає законодавче забезпечення зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів і впорядкування видаткових повноважень між рівнями бюджетів на основі принципу субсидіарності .